

Συνέντευξη: Ένας «παραμυθοποιός» αφηγείται...

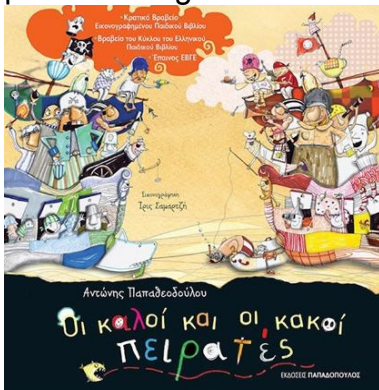
Δανάη Δασοπούλου 13/04/2015

Τι λέει ο πολυβραβευμένος συγγραφέας παιδικών βιβλίων, Αντώνης Παπαθεοδούλου, για τα συγγραφικά ταλέντα της Ελλάδας, την ικανότητα της κάθε ιστορίας να βάζει τον μικρό αναγνώστη στα παπούτσια κάποιου άλλου και τους ήρωες των παραμυθιών που μαθαίνουν στα παιδιά πώς να τολμούν

Στα πολύχρωμα βιβλία του οι καλοί πειρατές κατατροπώνουν με την εξυπνάδα και την καλοσύνη τους κακούς πειρατές, οι καλοί ιππότες αντιμετωπίζουν με αστεία τους κακούς ιππότες που θέλουν να γκρεμίσουν την πύλη του κάστρου και οι καλές μάγισσες με τραγούδια λύνουν τα μάγια των κακών μαγισσών... Ο Αντώνης Παπαθεοδούλου μέσα από κάστρα, πανοπλίες, ξόρκια, φίλτρα, καπέλα πειρατών, πολύ χιούμορ, αλλά και μέσα από ταξίδια γύρω από τον κόσμο, και κανόνια που εκτοξεύουν τους εφευρέτες τους από τη Γη ως τη Σελήνη, μεταφέρει στο παιδί έξυπνους και αστείους τρόπους ώστε να αντιμετωπίσει τους «κακούς» που ίσως βρεθούν στο δρόμο του, εξάπτει την φαντασία του και αναβιώνει θρυλικές περιπέτειες που έχουν επηρεάσει και συντροφεύσει γενιές αναγνωστών.

Πώς, όμως, γεννιέται μία μικρή ιστορία, πώς ένα παιδί θα μάθει να αγαπάει το βιβλίο, τι προσφέρει στη διαμόρφωση της προσωπικότητάς του η εξιστόρηση ενός παραμυθιού; Όλα αυτά και ακόμα περισσότερα εξηγεί με τον δικό του τρόπο ο πολυβραβευμένος συγγραφέας, «παραμυθοποιός», μεταφραστής στην συνέντευξη που παραχώρησε στο protothema.gr

Ποια είναι τα ερεθίσματά σας για καθεμία νέα ιστορία;

Ερεθίσματα είναι όσα ζω, διαβάζω, άκουσα ή είδα. Είναι η ανάγκη μου να μιλήσω στα παιδιά για ένα θέμα που νομίζω σημαντικό. Η ανησυχία να κρύψω σε ένα παραμύθι κάτι για να μην ξεχαστεί. Αλλά και πίστη ότι τα βιβλία μπορούν να αλλάξουν -αργαααά πολύ αργά- τον κόσμο.

Ποιο ήταν το δικό σας αγαπημένο βιβλίο όσο ήσασταν παιδί; Ποιο είναι σήμερα το αγαπημένο σας παιδικό βιβλίο;

Όταν ήμουν παιδί «Το Παραμύθι με τα χρώματα» του Αλέξη Κυριτσόπουλου. Είναι το πρώτο βιβλίο που με θυμάμαι να διαβάζω ως παιδί και το βιβλίο που καθόρισε σε μεγάλο βαθμό την αισθητική μου για το τι σημαίνει καλό παιδικό βιβλίο. Κι ακόμη τα «Παραμύθια από το τηλέφωνο» του Τζάνι Ροντάρι, τα «Γράμματα στην Παυλίνα» του Τζέιμς Κρους και «Το καπλάνι της βιτρίνας» της Άλκης Ζέη. Όσο για σήμερα, τα αγαπημένα μου βιβλία είναι -ευτυχώς- πάρα πολλά. Και τα πρώτα 100 να επέλεγα σε μια λίστα θα αδικούσα πολλούς δημιουργούς. Το τελευταίο που ζήλεψα πολύ πάντως είναι το “Sans Titre” του Hervé Tullet και τα μικρά διαμαντάκια του Chris Haughton.

Σχετικά με το βιβλίο σας «Από τη Γη στη Σελήνη», ένα ρεαλιστικό «κανόνι γνώσεων» είναι η λογοτεχνία. Ωστόσο, οι... οβίδες του δεν «πλήττουν» όλους τους πολίτες. Με ποιο τρόπο ο Έλληνας μπορεί να μετατραπεί σε σταθερό αναγνώστη;

Η λογοτεχνία δεν είναι κανόνι γνώσεων ή τουλάχιστον δεν είναι μόνο αυτό. Η λογοτεχνία πρέπει να είναι κατά βάση απόλαυση. Και ίσως μόνη ελπίδα για να έχουμε περισσότερους αναγνώστες στη χώρα, είναι τα παιδιά. Αρκεί από μικρά να δουν το βιβλίο ως απόλαυση, διασκέδαση, ψυχαγωγία. Αν οι ενήλικες επιλέγουμε μόνο μια ταινία ή μόνο χαζολόγημα στον υπολογιστή για να χαλαρώσουμε και στα παιδιά απευθύνουμε ένα «ΠΡΕΠΕΙ να διαβάσεις και κανένα βιβλίο», τότε πετυχαίνουμε μάλλον το αντίθετο. Αναγνώστες δεν δημιουργούνται με τα «πρέπει». Οι αναγνώστες γεννιούνται ανάμεσα σε βιβλία και σε ανθρώπους που τρελαίνονται τόσο γι' αυτά που πάντα θα βρουν λίγο χρόνο μέσα στην απαιτητική τους καθημερινότητα για να χαθούν στην αγαπημένη τους ιστορία.

Η ελληνική λογοτεχνία αντιμετωπίζει σοβαρή κρίση. Είναι συνέπεια της ευρύτερης οικονομικής δυσχέρειας; Πώς σχετίζεται η οικονομική με την πολιτιστική κρίση; Ανάλογη είναι η κατάσταση και στην Ισπανία όπου έχετε ζήσει;

Την Ισπανία την έζησα ελάχιστα και πολύ πριν από την κρίση οπότε θα σας πω για την Ελλάδα. Κατά τη γνώμη μου η ελληνική λογοτεχνία δεν αντιμετωπίζει καμία κρίση. Η χώρα είναι γεμάτη νέους ανθρώπους που γράφουν καλά και τολμούν να δείξουν τη δουλειά τους και να ταρακουνήσουν το χώρο. Κρίση στη λογοτεχνία θα ήταν να μην τους είχαμε. Αυτό

που περνάει κρίση είναι οι δομές που υποστηρίζουν το βιβλίο. Οι εκδότες ζορίζονται, τα μικρά βιβλιοπωλεία επιβιώνουν με τρομερή δυσκολία, οι αμοιβές όλων των εμπλεκομένων στη δημιουργία ενός βιβλίου μειώνονται υπερβολικά, δάσκαλοι και βιβλιοθηκάριοι έμειναν να προσπαθούν σχεδόν ολομόναχοι, η κατάργηση της ενιαίας τιμής και το κλείσιμο του Εθνικού Κέντρου Βιβλίου τσουβαλιάστηκαν άδικα μαζί με άλλα μέτρα με αμφίβολα ή αρνητικά τελικώς αποτελέσματα. Οι δημιουργοί υπάρχουν. Και η ποιότητα που έχουν να προσφέρουν είναι εντυπωσιακά μεγαλύτερη από ό,τι στο παρελθόν -τουλάχιστον στο παιδικό βιβλίο που τυχαίνει να γνωρίζω. Το ζήτημα είναι αυτή η ποιότητα να ανθίσει όπως της αξίζει, να αναδειχθεί έναντι των φτηνών και εύκολων επιλογών και να μην πέσει θύμα όλων των παραπάνω.

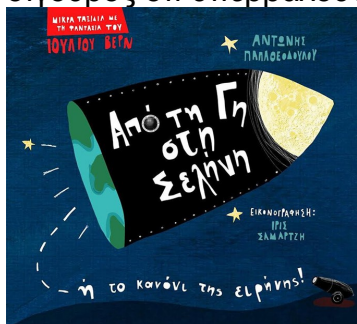

Υπάρχουν ευκαιρίες σήμερα για πρωτοεμφανιζόμενους συγγραφείς παιδικών βιβλίων;

Νομίζω πολύ περισσότερες από παλιότερα. Κάποιος που έχει τη μανία -γιατί περί μανίας πρόκειται- να κάνει τις ιστορίες του να ακουστούν έχει πλέον την τεχνολογία με το μέρος του: το διαδίκτυο, το ibookstore, τα blogs, τα social media, τις ψηφιακές εκτυπώσεις. Μπορεί να δοκιμάσει τις δυνάμεις του και να απευθυνθεί κατευθείαν στο κοινό χωρίς να χρειαστεί να πείσει για το ταλέντο του κανέναν ενδιάμεσο. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα του Dallas Clayton ενός αμερικανού δημιουργού που του απέρριψαν όλοι σχεδόν οι εκδότες το χειρόγραφο του «An awesome book». Εκείνος, αντί να πτοηθεί έφτιαξε το ομώνυμο site στο οποίο έβρισκες δωρεάν το βιβλίο του και αν σου άρεσε του έστειλες μερικά δολάρια για να σου τυπώσει και να σου στείλει προσωπικά ένα αντίτυπο! Περιττό να πω ότι σε πολύ λίγο χρόνο έγινε περιζήτητος και σήμερα υπάρχουν τόσο φανατικοί που κάνουν τατουάζ τις εικονογραφήσεις του!

Από ποια ηλικία και έπειτα μπορεί να δομηθεί η αγάπη για το βιβλίο;

Κάποιοι διαβάζουν στα μωρά τους από όταν είναι ακόμη στην κοιλιά και δεν είμαι πολύ σίγουρος ότι υπερβάλουν.

Με ποιο τρόπο ένα παιδί θα πεισθεί να εγκαταλείψει, έστω προσωρινά, τα γκάτζετς που κυριαρχούν στην καθημερινότητά του για να αφηθεί στις σελίδες ενός βιβλίου;

Δεν χρειάζεται να πεισθεί για να δει τηλεόραση ή για να παίξει με ένα tablet. Αυτό θα ήταν το ιδανικό να συμβαίνει και με την ανάγνωση. Αλλά αυτό νομίζω πως επιτυγχάνεται μόνο με τον τρόπο που είπα πριν. Δεν φτάνει να πούμε «διάβασε» πρέπει να δείξουμε πόσο εξίσου διασκεδαστικό μπορεί να είναι ένα βιβλίο. Και πιστεύω πως δεν αξίζει να τοποθετούμε το βιβλίο σε θέση ανταγωνιστή των άλλων πειρασμών... ακούω συχνά σε ομιλίες εκπαιδευτικούς, γονείς και λοιπούς ενήλικες να μιλούν αγχωμένοι για το πώς θα γλυτώσει η ανάγνωση από τους εχθρούς της, το διαδίκτυο, τα tablets και την τηλεόραση... Δεν είναι εκεί το θέμα. Το βιβλίο πρέπει να κερδίσει εμάς όχι τους υποτιθέμενους αντιπάλους του. Αφήστε που δεν είναι λίγες οι φορές που οι «αντίπαλοι» αποδεικνύονται σημαντικοί σύμμαχοι του βιβλίου! Το «Goodreads» (σ.σ. www.goodreads.com) δικτύωσε τους αναγνώστες και μετέφερε τις προσωπικές μας βιβλιοθήκες στο διαδίκτυο λύνοντάς μας τα χέρια, ο Chris Haughton προωθεί την υπέροχη νέα τριλογία του μέσα από μια φοβερή παιδική εφαρμογή για tablets και οι Ηρωίδες, η σειρά που παρακολουθώ με μανία στην τηλεόραση, προωθεί σε απίστευτο βαθμό το πρότυπο του αναγνώστη... οι πρωταγωνιστές, μικροί και μεγάλοι, διαβάζουν με κάθε ευκαιρία ο ένας στον άλλο, αναφέρονται στα βιβλία που αγάπησαν και ζουν ανάμεσα σε αληθινές βιβλιοθήκες κι όχι σε βιβλία ντεκόρ!

Γιατί είναι απαραίτητο ένα παιδί να γαλουχείται με παραμύθια; Πόσο συμβάλλει η εξιστόρησή τους στην διαμόρφωση της προσωπικότητάς του;

Αν με ρωτούσατε γιατί είναι ωραίο να μεγαλώνει ένα παιδί με παραμύθια θα σας έλεγα γιατί διασκεδάζει, ψυχαγωγείται, μαθαίνει, καλλιεργεί τη φαντασία και τη δημιουργικότητά του και άλλα πολλά. Ίσως αν ήμουν παιδαγωγός ή ψυχολόγος να είχα ακόμη περισσότερα να πω. Με ρωτάτε όμως για ποιους λόγους είναι όχι απλώς ωραίο, αλλά απαραίτητο. Προσωπικά ξεχωρίζω έναν. Την ικανότητα που έχει μια ιστορία να σε βάζει στα παπούτσια του άλλου. Όσο περισσότερες ζωές άλλων ζεις, τόσο περισσότερο αγάπας και τόσο λιγότερο κρίνεις. Ενσυναίσθηση λέγεται αυτό. Δύσκολη λέξη. Από κάθε άποψη δύσκολη. Γι' αυτό και τα παραμύθια, οι ιστορίες, τα βιβλία είναι πιο απαραίτητα από ποτέ.

Η παιδεία και επομένως το βιβλίο αντιμετωπίζεται από μερίδα ανθρώπων ως εχθρός, αν αναλογιστεί κανείς τα εγκλήματα των Ταλιμπάν στο Πακιστάν. Ποιοι είναι οι «Ταλιμπάν» εκτός Πακιστάν που «πυροβολούν» τη γνώση;

Δυστυχώς δεν έχει μόνο μια χώρα το προνόμιο. Παντού υπάρχουν φανατικοί. Και πάντα είναι άνθρωποι που δεν έχουν ακούσει πολλές ιστορίες. Γι' αυτό και πείθονται από μία.

Από την πρώτη που θα ακούσουν. Κι αντί να θελήσουν να ακούσουν κι άλλες προτιμούν να επιβάλλουν τη μία τους με τη βία.

Εχθροί υπάρχουν και στις σχολικές τάξεις. Με ποιο τρόπο μάγισσες, ιππότες και πειρατές καταφέρνουν να κατατροπώσουν όσους ασκούν ενδοσχολική βία;

Το πρόβλημα του σχολικού εκφοβισμού δεν είναι σχολικό. Είναι πρόβλημα δικό μας. Όλων μας. Λέω πάντα πως πρέπει σαν κοινωνία να ορίσουμε από την αρχή τί είναι γενναιότητα. Και τί είναι χιούμορ. Να κάνουμε βίωμα πως γενναιότητα δεν είναι οι πολλοί εναντίον ενός, οι ίδιοι ενάντια στον διαφορετικό. Γενναιότητα είναι να βγαίνεις μπροστά, να τολμάς να υπερασπιστείς ακόμη και έναν άγνωστο, να πλησιάσεις το διαφορετικό, να βγεις από το πλήθος και να πεις ή να κάνεις αυτό που πιστεύεις κόντρα στους πολλούς. Αυτή τη γενναιότητα πρέπει με κάθε τρόπο να ξανακάνουμε cool. Και να αναδείξουμε με κάθε μέσο το χιούμορ που δεν χρειάζεται θύματα, το γέλιο που δεν είναι εις βάρος κάποιου, την πλάκα που δεν είναι εύκολη «όλοι σε έναν κύκλο και στη μέση ένας» αλλά καταφέρνει το δύσκολο, να κάνει όλους ανεξαιρέτως να γελάσουν! Τα βιβλία με τις μάγισσες, με τους ιππότες και τους πειρατές δεν καταφέρνουν δυστυχώς να κατατροπώσουν κανένα πρόβλημα από μόνα τους. Δίνουν μόνο με διασκεδαστικό τρόπο ένα καλό παράδειγμα. Η «λύση» τους συμβαίνει μέσα στο βιβλίο, όχι σε μια πραγματική σχολική αυλή. Μέχρι εκεί μπορούν να φτάσουν τα βιβλία. Να δώσουν τα «καλά παραδείγματα», να βάλουν τα παιδιά όπως είπα πιο πριν στα παπούτσια του «άλλου» (του θύτη ή του θύματος ανάλογα με την περίπτωση), να αναδείξουν σε ήρωες μιας ιστορίας εκείνους που τολμούν να υπερασπίζονται κι όχι εκείνους που σιωπούν... Τα βιβλία όμως δεν φτάνουν. Είναι φωνές μάλλον σιγανές σε έναν κόσμο που η αγριάδα, η αμορφωσιά και η φτήνια βροντοφωνάζουν την κυριαρχία τους. Χρειάζεται όλοι μαζί να ενώσουμε τις φωνές μας. Όχι για να βρίσουμε πιο δυνατά από τους «άλλους», αλλά μάλλον για να τους παρασύρουμε στο τραγούδι.

Ο Αντώνης Παπαθεοδούλου γεννήθηκε το 1977 στον Πειραιά. Σπούδασε 3D Animation στη σχολή Parsers στην Αθήνα και μύηθηκε στα μυστικά του κινουμένου σχεδίου με παραδοσιακές τεχνικές στη σχολή 9zeros στη Βαρκελώνη. Εγκατέλειψε στο πτυχίο τις σπουδές του στη γεωλογία, στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, για να σπουδάσει ισπανική φιλολογία στο Ανοικτό Πανεπιστήμιο. Δουλεύει στη διαφήμιση και του αρέσει να διαβάσει, να γράφει και να μεταφράζει βιβλία για παιδιά. Είναι μέλος του Κύκλου του Ελληνικού Παιδικού Βιβλίου (ελληνικό τμήμα της Διεθνούς Οργάνωσης Βιβλίων για τη Νεότητα, IBBY) και έχει συνεργαστεί, για τη διοργάνωση εκδηλώσεων και δραστηριοτήτων για το παιδικό βιβλίο, με εκδότες, σχολεία, βιβλιοθήκες και βιβλιοπωλεία σε όλη την Ελλάδα. Έχει τιμηθεί με το Κρατικό Βραβείο Παιδικού Εικονογραφημένου Βιβλίου, το Βραβείο του Κύκλου του Ελληνικού Παιδικού Βιβλίου και τον Έπαινο Ε.Β.Γ.Ε για το βιβλίο του "Οι καλοί και οι κακοί πειρατές" (Εκδόσεις Παπαδόπουλος).

<http://www.protothema.gr/culture/books/article/467412/sunedeuxi-enas-paramuthopoulos-afigeitai/#.VSwbPsh-idQ.facebook>